



Г Најнов број >>

Импресум

Маркетинг

Архива

Пребарај

52

ЗАГАДЕНИ СМЕ ОД БИЛБОРДИ, А НЕ ОД СКУЛПТУРИ



Митко Хаџи Пуља, архитект: Не е прашањето зошто има толку скулптури, туку зошто ги немало досега

Пишува: **Свездан Георгиевски**

Митко Хаџи Пуља, архитект, професор на Архитектонскиот факултет при Универзитетот „Свети Кирил и Методиј“, се' уште актуелен продекан за настава, деновиве беше актуелен како претседател на Комисијата што ги избра скулптурите што се поставуваат во центарот на Скопје. Авторот на симболот на СДСМ, на плакатот за референдумот за самостојност, деновиве заедно со Минас Бакалчев, го доби и проектот за зградата што треба да се гради на местото на бараката на Македонскиот народен театар. Истовремено студентите од неговиот факултет демонстрираа против изградбата на црква на плоштадот „Македонија“ во Скопје. И беа натепани.

Сетоа тоа беа доволни поводи за разговор со Хаџи Пуља, кој започна еден прилично мрачен ден во просториите на мрачниот Архитектонски факултет и со фрустрацијата дека автоматот за кафе упорно ги отфрлаше нашите пари. Сепак, кафематот на крајот попушти, што прилично го скрати времето на разговорот, но затоа придонесе во неговата релаксација.

Ќе биде ли Скопје радост пак, како што пееја вашите студенти пред зградата на Архитектонскиот факултет?

- Апсолутно. Јас сум оптимист, како што е, впрочем, и секој архитект. Оптимизмот постои во поглед на историјата на градот, во поглед на историјата на архитектурата, воопшто. Нашата професија, всушност, се базира на феноменот на „секавање на иднината“, а секоје секавање на иднината подразбира една позитивна перцепција. Во таа смисла архитектурата, всушност, се занимава со радоста...

Тоа значи дека ги поддржувате студентите во своите протести против, како што велат тие, „силувањето на градот“.

- Прашањето е сложено. Се разбира дека ги поддржувам сите луѓе во настојавувањето да ја искажат својата волја, односно го поддржувам правото слободно да се произнесе било кој за било кое прашање, односно го поддржувам правото на слободна мисла. Лично мислам дека колку повеќе реакции има во сите области, толку поквалитетен ќе биде и нашиот живот. Втора прашање е во кој момент се преземаат некои активности и дали тој момент е важен за Македонија и за нејзината стабилност.

Сака да кажам дека се чувствувам тегобно затоа што како човек се наоѓам во состојба во која што јавното мислење е така инструирано што секогаш било каков исказ мора да биде ставен во некаква, би рекол, исфабрикувана и погршна дихотомија, поделба на „овие“ и „оние“. Јас, лично, не се наоѓам себеси ни во „оние“ ни во „овие“. Јас сакам да бидам самостоен. Сакам да има критичко мислење за сите работи што ме интересираат и за кои што сум должен да имам критичко мислење. Мислам дека таа дихотомија, тоа подвојување по било која основа, поточно таа операционализација и нагласување на подвојувањето, истакнува некакви интереси, кои никако не можат да бидат македонски. Значи не сакам да влезам во филмот на поделбата на „овие“ и „оние“. Тоа, конечно, не им користи ниту на „овие“, ниту на „оние“ туку на некои трети, кои се на некое друго место.

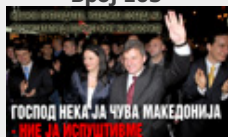
Сепак, се повеќе се зборува за некаква корумпираност на интелигенцијата. Од власта, се разбира. Вие сте претседател на таканаречената Комисија за скулптури Министерството за култура, а истовремено, заедно со Минас Бакалчев, го добивте проектот за градење на МНТ...

- Мене лично ми беше чест да бидам член во една комисија која се занимава со една категорија, која беше сосема заборавена во нашето секојдневије. За жал, долга низа години уметноста во јавниот простор не беше присутна. Извлекувањето на уметноста



Броеви комплетно достапни за читање on-line

Број 103



Број 102



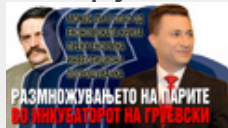
Број 101



Број 100



Број 99



Број 98



Број 97



Број 96



Број 95



Број 94



...

во нејзиното природно опкружување, а тоа е нашето секојдневие, значи меѓу луѓето, значи тоа извлекување, тој процес јас го поздравив и го поддржав. И го поддржувам и сега, се разбира.

А кога веќе зборуваме за корумпираност, јас можам да говорам само за себе, бидејќи не сум корумпиран. Значи, учествував во Комисијата по покана на Министерството и тоа ми беше чест, а го дадов својот глас за оние скулптури кои што мислам дека се квалитетни. Некои други членови на Комисијата гласаа за некои други скулптури. Конечно, кога се судираат повеќе мислења нормално е и резултатот до некаде да биде дивергентен. Според мене, основното прашање е друго: зошто толку многу години ние сме немале чувство дека треба да има скулптури во јавен простор? Зошто не сме реагирале дека нема скулптури, а реагираме сега кога скулптурите ги има? Лично мислам дека е добро што има скулптури. Дури и во овој обем. Се разбира, ние не мораме да се согласиме околу ова прашање, но тоа е мојот став. Знам дека многумина беа шокирани од бројот на скулптурите, но мислам дека е нормално кога од ниту една скулптура ќе дојдете до една, би рекол, прифатлива присутност, да ви изгледа дека има премногу скулптури. Конечно, вашата референца била – непостоење на ниту една скулптура!

Тука сакам да направам разлика меѓу скулптури и споменици. Ние имаме некритички однос кон некои дела кои имаат прецизна симболичка важност за одредени категории луѓе. Нив не ги забележуваме, бидејќи станува збор за своевидни табу-теми. Во Скопје се појавија голем број визуелни загадувачи, кои се толку доминантни, што, во споредба со нив, овие скулптури изгледаат навистина бенигно. Лично мислам дека главната вредност на овие скулптури, во својата педагошка и културолошка димензија на комуникација, е што не' упатуваат нас на обичниот граѓанин во обичниот миг. Значи, не станува збор за некакви апстрактни рефлексии, туку за повикување на некое „обично“ постоење да се препознае како квалитет.



Токму тоа беше моето следно прашање. Кои беа ингеренциите на Комисијата. Вие ги зададовте темите, или...

- Не. Министерството за култура објави конкурс во кои беа повикани сите скулптори да учествуваат. Дури се постави и едно прашање, што малку ми беше чудно, а тоа е зошто не е застапен ниту еден Албанец-скулптор? Па, затоа што не се пријави ниту еден. Значи, сите што сакаа да се пријават, се пријавија. Жири-комисијата беше составена од повеќе луѓе и секој од нив кажа по некој критериум што мислеше дека е битен. Основен критериум, кој мошне тешко може теоретски да се објасни, беше критериумот на сеопфатност. Знаете, разликата меѓу кичот и уметноста е токму во тоа што кичот објавува една ситуација таква каква што е. И ништо друго. Додека уметничкото дело има еден отворен аспект во себе, кој повикува делото да биде интерпретирано. Од друга страна, станува збор за одреден вид акупунктурно делување, односно делување врз одредени точки што се девастирани, запустени, уништени... Знаете, ние зборуваме за скулптурата, а не зборуваме за околината, која е уште побитна. Да речеме, една од, според мене, подобрите скулптури „Мачката“ на Томе Ациевски сега е покриена со чадор што го поставил некој приватник, кој таму ставил маса и продава кафе. Значи, сведоци сме на уништување на јавниот простор, на негово криминално одземање од нас, од обичните граѓани, а ние тоа не го гледаме. Нам ни пречат скулптурите!

Ние сме загадени од билборди, на пример. Ние влеговме во процес на невидена билбордизација на градот. Билбордите со својата големина и со својот број до таа мера го загадија градот што повеќе не можеме ниту да говориме за некаква градска слика. Вие имате билборд пред Соборната црква. Гледајте, скулптурите се високи до два метра, а билбордите се по 20 метри и тоа никому не пречи. Или ако го земеме феноменот на надградбите. Скопје во последните години порасна минимум за два ката. Еден белградски архитект своевременно рече „Порасна село на покривите на Белград“. Истото ни се случува и нам. Па, ако се скулптурите толкав проблем, тие лесно се тргнуваат.



Комисијата ли го бираше просторот каде што ќе бидат ставени скулптурите?

- Морам да се воздржам од овој одговор, бидејќи навистина не знам точно кој го одредуваше просторот. Сите скулптори што се пријавија на конкурсот предложиа простор за кој мислат дека најдобро ќе одговара за нивните скулптури. Одреден број од предложените простори се преклопија. Некои друг решаваше како ќе се разместат скулптурите од преклопените простори.

Подготвувајќи се за ова интервју, гледав на Интернет некои материјали за скулптурите во Њујорк. За волја на вистината, тие главно се поставувани пред стотина години, но, сепак, секоја од нив има своја приказна. Точно се знае кој бил моделот или зошто нешто е ставено таму каде што е ставено. Па дури и скулптурата на бикот има своја приказна. Која е приказната на шмицлчата? Имаат ли нашите скулптури свои приказни?

- На ова прашање конкретно можат да одговорат авторите? Сигурно има некоја приказна, но ние во Комисијата, сепак, ги биравме скулптурите според нивниот квалитет. Значи за нас беше важно не дали некоја скулптура има некоја наративна или апстрактна приказна, туку дали скулптурата е добра сама по себе. Сакам да бидам чесен и да не амнестирам никого. Значи тоа прашање може да се постави и за споменикот на Мајка Тереза, за споменикот на Крсте Петков Мисирков, на пример и за сите други скулптури во градот, што се исто така академски работени.

Во Градскиот парк веќе недостасуваат сите глави на македонските дејци чии бисти беа таму поставени. Заедно со главата на Мисирков. Ќе преживеат ли овие скулптури?

- Станува збор за криминал. Тоа треба да го реши државата, можеби со забрана на откуп на старо железо или со некои други мерки. Дали ќе преживеат овие скулптури. Убавината е, всушност, во неможноста да се одговори на ова прашање. Ние, едноставно, не знаеме што ќе се случи утре. Тие можат да постојат, а можат и да не постојат. Тоа не е прашање што ме вознемирува премногу. Многу други работи се случуваат во Скопје кои се речиси непоправливи.

А дали е во ред, со целата своја симболика „Чистачот на чевли“ и „Просјакот“ да бидат поставени една до друга?

- Се согласувам со оваа констатација. Мислам дека можеше да се најде подобра солуција. И мислам дека, токму благодарејќи на, така да кажам, ваквите упади на јавноста, ќе се реши и тоа прашање.

Велите дека бројот на скулптурите не е преголем. Но, ако се реализираат најавите за поставување на споменикот на Александар Македонски на плоштадот, и на коњаниците пред Камениот мост, нема ли сепак да има премногу скулптури на мал простор?

- Јас се согласувам дека „Просјакот“ и „Чистачот на чевли“ се преблиску затоа што ги видов и знам, но за овие, како што велите, најавени споменици не знам ништо. Кога би ги видел би можел да коментирам.

Зарем немавте како Комисија некаков просторен увид.

- Не. Нашето беше само да кажеме дали скулптурите се во ред за местата каде што беа предложени. И толку.

Сакам да се навратам на почетокот на разговорот. Кога им соопштив на некои мои колеги дека ќе правам интервју со Митко Хаџи Пуља, една од реакциите беше дека „тој нема да зборува, нема да си ја сече гранката на која седи“, повторно алудирајќи на добиениот проект на МНТ и на Комисијата за скулптури...

- Добро, тоа е злонамерна забелешка. Јас и Минас Бакалчев учествувавме на десет конкурси и не добивме ниту еден. Што значеше тоа? Можеме, буквално, да направиме изложба од одбиените проекти. А јас ви тврдам дека на еден од тие конкурси јас и Минас се надминавме себеси. И што требаше да правиме. Ви тврдам дека дури

размислувавме да прекинеме да се јавуваме на конкурси, но тоа сепак е наша професија.

Прашањето на корумпираноста е малку пошироко. Зад претседателскиот кандидат на ВМРО-ДПМНЕ се потпишаа сите ректори, академици, здруженија на писатели... Значи, општо е мислењето дека власта ја корумпира интелигенцијата.

- Тоа прашање е лично. Секој од нас може да избере дали ќе се најде во некоја таква ситуација или нема да се најде. Јас можам да говорам само за себе. Јас и Минас учествувавме на конкурсите што ги спомнав затоа што тоа ни беше предизвик, затоа што јас немам друг начин да ја реализирам сопствената професија. Мојата работа не е само вербално на студентите да им објаснувам што е архитектура. Зошто мене би ми верувал еден студент, ако не може да види што сум направил. Значи, моја должност е да проектирам.

Добро, за Митко Хаџи Пуља уште од времето на Љубомир Фркоски како министер за внатрешни работи се зборуваше дека е привилегиран архитект... Плакатот за референдумот беше ваш...

- Да, да. Плакатот беше мој. И не беше платен. Тоа ми е многу драг плакат, го имам дома закачено на ѕид и многу го сакам. Се сеќавате, на него пишуваше „ЗА“. Тогаш беше премиер Никола Кљусев и веќе имаа направено плакат за референдумот, кој што беше платен, на кого една политичка група реагираше дека е нејасен, па Кљусев ме замоли да се обидам да направам друг плакат.

Кога станува збор за фаворизираноста, па тоа се гледа. Колку згради имаме направено јас и Минас? Многу малку, во однос на сето она што е изградено во Скопје. Може да се каже дека не само што не сме фаворизирани, туку сме и стопирани во однос на сето она што можевме да го направиме. Па, во времето на Фркоски ние направивме само една настрешница и еден споменик. Настрешницата, ајде да го кажам ова за оние што не знаат, е направена во модел на обратна перспектива, модел што е типичен за нашиот културен простор, модел кој го покажавме по сите фестивали каде што учествувавме, модел што покажува колку е вредна овдешната историја. Тоа е модел што може паралелно, рамо до рамо, да стои со просторните конструкции што ги има западната цивилизација. Е, за таа настрешница, точно се сеќавам, добивме хонорар со кој можевме да си купиме по една графика. Значи не платно, туку графика.